

науково-практичної конференції. К.: НТУУ«КПІ», 2012. С. 220-223.

5. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

REFERENCES

1. Baidak, L. I. (2017). Sut komunikativnoho metodu vykladannia inozemnykh mov [The essence of the communicative method in teaching foreign languages] [Electronic resource]. URL: <https://repo.snau.edu.ua/handle/123456789/4956> [in Ukrainian]

2. Banit, O. V. (2012). Metodichni zasady movnoi adaptatsii naukovoї elity v umovakh inshoho lnhvokulturnoho seredovyscha [Methodological principles of language adaptation of the scientific elite in a different linguocultural environment]. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5157/1/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82_%D0%9C%D0%BE%D0%B2_%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BF%D1%82_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA_%D0%B5%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8_2012.pdf [in Ukrainian]

3. Banit, O. V. (2012). Movna adaptatsiia naukovoї elity v umovakh inshoho lnhvokulturnoho seredovyscha [Language adaptation of the scientific elite in a different linguocultural

environment] dys. kand. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv. 255 s. [in Ukrainian]

4. Cherpak, O. V. (2012). Audio-linhvalnyi metod navchannia inozemnoi movi. Suchasni pidkhydy ta innovatsiini tendentsii u vykladanni inozemnykh mov [Audio-lingual method of teaching a foreign language. In Modern approaches and innovative trends in teaching foreign languages]: materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. K.: NTUU«KPI». S. 220-223. [in Ukrainian]

5. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (1995). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МАРЦІН Віталій Володимирович – викладач Военної академії імені Євгенія Березняка.

Наукові інтереси: педагогіка вищої школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MARTSIN Vitalii Volodymyrovych – language instructor of the Yevgenii Bereznia military academy.

Scientific interests: pedagogy of higher education.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2024 р.

УДК: 378.016:793

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-335-338

ЧЖАН Ч'єн –

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7068-1833>
e-mail: chzhan.chien@vnu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ПОТРЕБ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПЛОЩИНІ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ

Духовний аспект є особливим проявом людського життя, який відтворює психічний стан підростаючого покоління, що знаходить своє відображення у мистецтві і у педагогіці мистецтва. Саме вони відтворюють зміни естетичної парадигми духовного розвитку, актуалізують культурне мислення, висувають нові форми національного та індивідуального духовно-творчого буття й актуалізують методологічний вимір формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти.

У статті з урахуванням сучасних процесів модернізації вищої мистецької освіти та нових тенденцій у професійній підготовці здобувачів проаналізовано методологічні підходи, що є найбільш значущими у формуванні художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти засобами хореографічного мистецтва: системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, аксіологічний. Актуалізовано необхідність уточнення щодо трактування поняття «методологічний підхід», що у науковому середовищі (у найширшому сенсі) пов'язується з методологією як певною сукупністю філософських методів пізнання, що досліджує взаємозв'язок і залежність системи знань та системи діяльності. Наголошено, що системний підхід сприяє формуванню відповідного адекватного формулювання сутності досліджуваних проблем у конкретних науках і вибору ефективних шляхів їх вирішення. Особистісно-орієнтований підхід схарактеризовано як планоірний, спеціально організований художньо-творчий процес, спрямований на творчий розвиток здобувачів вищої освіти з особливими художньо-естетичними потребами. Відзначено, що діяльнісний підхід як педагогічна концепція базується на визнанні активної ролі здобувача вищої освіти в художньо-творчому процесі як її суб'єкта, організації навчально-пізнавальної діяльності, будованій на взаємодії, діалозі та співпраці. Зауважено на важливості впливати на ціннісну спрямованість (інтересів, орієнтацій, почуттів, поглядів), які мають індивідуальні особливості, характеризуються ціннісною забарвленістю у процесі формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: засіб, здобувач вищої освіти, методологія, методологічний підхід, хореографічне мистецтво, художньо-естетичні потреби, художньо-творчий процес.

ZHANG Chien –

a third (educational-scientific) level of higher education with a specialty of 011 Educational and Pedagogical Sciences at Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7068-1833>
e-mail: chzhan.chien@vnu.edu.ua

FORMATION OF THE ARTISTIC AND AESTHETIC NEEDS OF HIGHER EDUCATION ACQUISITIONS BY THE MEANS OF CHOREOGRAPHIC ART IN THE AREA OF METHODOLOGICAL APPROACHES

In the article, taking into account the modern processes of modernization of higher art education and new trends in the professional training of students, the methodological approaches that are most significant in shaping the artistic and aesthetic needs of students of higher education by means of choreographic art are analyzed: systemic, personality-oriented, activity-oriented, axiological. The need to clarify the interpretation of the concept of "methodological approach", which in the scientific environment (in the broadest sense) is associated with methodology as a certain set of philosophical methods of cognition, which investigates the relationship and dependence of the system of knowledge and the system of activity, has been updated. It is emphasized that the systematic approach contributes to the formation of a suitable and adequate formulation of the essence of the researched problems in specific sciences and the choice of effective ways to solve them. The personally-oriented approach is characterized as a planned, specially organized artistic and creative process, aimed at the creative development of higher education students who have special artistic and aesthetic needs, motivated for active stage and performing activities, creative work with children's and amateur youth groups. It was noted that the activity approach as a pedagogical concept is based on the recognition of the active role of the student of higher education in the artistic and creative process as its subject, the organization of educational and cognitive activities, built on interaction, dialogue and cooperation. It is noted the importance of influencing value orientation (interests, orientations, feelings, views), which have individual characteristics, are characterized by value coloring in the process of forming artistic and aesthetic needs of students of higher education. It is summarized that the determined methodological approaches make it possible to select the most important pedagogical principles, effective conditions and methods of forming artistic and aesthetic worldview, and artistic and aesthetic needs of students of higher education in their professional projection.

Key words: *a means, an acquirer of higher education, methodology, methodological approach, choreographic art, artistic and aesthetic needs, artistic and creative process.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Стратегія розвитку сучасної освіти пов'язана із внесенням інноваційних перетворень до її змісту і ґрунтується на вирішенні завдань щодо якісної професійної підготовки здобувачів вищої освіти, що, на наш погляд, потребує вдосконалення мистецько-технологічних та методологічних шляхів її реалізації. Тобто, досягнення внутрішньої єдності освіти має відбуватися за рахунок осягнення духовних важелів мистецтва, зокрема, хореографічного.

Сьогодні в умовах духовної кризи та засилля засобів інформації культурною низької якості, коли танець та хореографічне мистецтво використовується як масове заохочення, що негативно впливає на виховання і становлення особистості, з особливою гостротою постає питання формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти, орієнтованих на повернення духовних, моральних, та культурних цінностей, позаяк особистість із високими духовними орієнтирами та ідеалами є основою міцної держави. Важливим пріоритетним напрямом є формування духовної культури молоді, здатної якісно орієнтуватися в сучасному середовищі. Духовний аспект є особливим проявом людського життя, який відтворює психічний стан підростаючого покоління, що знаходить своє відображення у мистецтві і у педагогіці мистецтва. Саме вони відтворюють зміни естетичної парадигми духовного розвитку, актуалізують культурне мислення, висувають нові форми національного та індивідуального духовно-творчого буття й актуалізують методологічний вимір формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Звертаємо увагу на те, що питання методології наукових досліджень висвітлюються у науковому доробку українських науковців (Ч. Весприймі, О. Якимович, І. Зязюн, Л. Жук, С. Масич, О. Отич, Ф. Чмиленко, В. Черкасов, В. Шейко та ін.). Методології естетичного виховання студентів присвячені дослідження В. Бутенка, М. Весе-

ловської, О. Комарової. Питання естетичного виховання студентів засобами мистецтва і музики висвітлюються у науковому доробку О. Баранової, Т. Брайченко, Л. Дементьевої, О. Коробко та ін.

Вагомі аспекти філософії духовності та культури світу розглядаються у працях В. Вернадського, Г. Сковороди, П. Юркевича та інших. Вплив танцювального мистецтва на духовний розвиток особистості студіюється В. Верховинцем, П. Коваль, П. Мануйловичем, Ю. Хижняк, А. Шевчук та ін. Теоретично обґрунтованими, на нашу думку, є праці відомих учених щодо виявлення сутності естетичних потреб (М. Каган, А. Маслоу, К. Платонов, Л. Коган, С. Рашидова та ін.); вивчення художньо-естетичних і мистецьких цінностей (А. Козир, Л. Кондрацька, О. Олексюк, О. Щолокова, Н. Барвіна, Т. Пагута, О. Рубан та ін.).

Однак, позитивно оцінюючи здобутки науковців у ракурсі порушеного питання, слід зауважити, що проблема формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти засобами хореографічного мистецтва потребує ґрунтовного опрацювання у площині методологічних підходів.

Мета статті: проаналізувати методологічні підходи, що, на наш погляд, є найбільш значущими у формуванні художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти засобами хореографічного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. У контексті визначеної мети вважаємо, передусім, внести деякі уточнення щодо трактування поняття «методологічний підхід». Зазвичай, у науковому середовищі методологічний підхід (у найширшому сенсі) пов'язується з методологією як певною сукупністю філософських методів пізнання, що досліджує взаємозв'язок і залежність системи знань та системи діяльності. У перекладі з грецької *μεθολογία* – це вчення про метод, що містить комплекс прийомів дослідження, які застосовуються в тих чи тих галузях науки, розкривають сутність методів наукового пізнання

та їх вплив на зміну оточуючого середовища. Відтак, в основі методології є мислення та світогляд, що уможливує креативний підхід до роботи з алгоритмами, моделями, інформацією [8].

Низка вчених (М. Туленков, А. Лобанова і С. Яремчук) розглядають методологію як «певну систему відповідних способів планування, організації та здійснення теоретичної й практичної діяльності, а також як вчення про цю систему, її структуру, логічну організацію, методи і засоби теоретичної та практичної діяльності» [5, с. 284–285].

На тлі аналізу сутності дефініції «методологія» поняття «методологічний підхід» розглядається як комплекс методів, певним чином пов'язаних один із одним. Як слушно зауважує В. Ф. Черкасов, в основі методологічного підходу знаходяться декілька головних методів, які забезпечують процес наукового пошуку, а інші методи – як допоміжні, що використовуються в певній сукупності і послідовності при виконанні завдань наукового дослідження [8].

Серед традиційних методологічних підходів (особистісний, індивідуальний, диференційований, діяльнісний, системний, аксіологічний, антропологічний, екзистенціальний, акмеологічний, контекстний, компетентнісний тощо), які, на думку О. Отич [4], міцно утвердилися у наукових розвідках з проблем гуманістичної педагогіки, з урахуванням сучасних процесів модернізації вищої мистецької освіти та нових тенденцій у професійній підготовці здобувачів ми виокремлюємо системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, аксіологічний.

Системний підхід – це один із провідних напрямів методології спеціального наукового пізнання, котрий у довідкових джерелах трактується як «спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх в єдину теоретичну картину» [3, с. 30]. Ми погоджуємося з думкою О. Агрікової та П. Джурина, що системний підхід «сприяє формуванню відповідного адекватного формулювання сутності досліджуваних проблем у конкретних науках і вибору ефективних шляхів їх вирішення» [1, с. 412].

При виокремленні *особистісно-орієнтованого підходу* ми виходили з того, що науковцями він характеризується як планомірний, спеціально організований художньо-творчий процес, спрямований на творчий розвиток здобувачів вищої освіти, які мають особливі художньо-естетичні потреби, мотивовані на активну сценічно-виконавську діяльність, творчу роботу з дитячими та аматорськими молодіжними колективами. З таких позицій особистісно-орієнтований підхід націлений на: вияв, ініціювання й розвиток індивідуальних пізнавально-творчих здібностей, індивідуального досвіду здобувачів вищої освіти; допомогу їм у самовизначенні та самореалізації; формування в особистості художньо-естетичних цінностей, які дозволяють продуктивно вибудовувати свій художньо-творчий розвиток, удосконалювати майстерність та професійну компетентність у галузі хореографічного мистецтва.

У площині порушеної проблеми *діяльнісний підхід* характеризується нами як педагогічна концепція, що базується на визнанні активної ролі здобувача вищої освіти в художньо-творчому процесі як її суб'єкта, організації навчально-пізнавальної діяльності, будованій на взаємодії, діалозі та співпраці. Не менш важливим є те, що діяльнісний підхід сприяє підвищенню зацікавленості здобувачів вищої освіти у навчанні, художньо-творчій діяльності та досягненню кращих результатів. При цьому на основі діяльнісного підходу майбутні хореографи навчаються аналізувати зміст та способи постановки хореографічних композицій, розробляти рішення, творчо мислити та креативно ставитися до розв'язання проблеми, що сприяє розвитку критичного мислення, навичок самостійного прийняття рішень та здатності до креативної репетиційної та сценічно-виконавської діяльності.

Потреба звернення до *аксіологічного підходу* спричинена тим, що, за твердженням науковців, саме він є «смысловим ядром» культури» [6, с. 97], оскільки аксіологія (від грец. *аксіос* – цінний, *logos* – поняття, вчення) – це фундаментальна філософська дисципліна, що досліджує проблеми цінностей і ціннісних орієнтацій. За філософським словником соціальних термінів поняття «цінність» характеризується як особливе духовне формування, яке відбувається «через моральні та естетичні категорії теоретичної системи, утопічні образи, соціальні ідеали та є критерієм оцінки дійсності людиною та джерела смислотвірної основи людського діяння» [7, с. 503].

Формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти є можливим на основі аксіологічної ідеї, сутність якої, як слушно зауважує В. Бутенко, полягає в тому, що «основу мистецької практики визначає не процес пізнання дійсності, а її активне освоєння за тими мірками, які вважає доцільними суспільство або окрема людина. За своїм змістом зазначені мірки можуть бути різними. Вони залежать від того, які аксіологічні цінності домінують у суспільній свідомості та у сфері життєдіяльності окремої людини» [2, с. 6].

Зауважимо, у процесі формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти важливо впливати на ціннісну спрямованість їхніх інтересів, орієнтацій, почуттів, поглядів, думок, уявлень, суджень, які мають індивідуальні особливості, характеризуються ціннісною забарвленістю. Водночас важливим є ціннісне спрямування їх духовних сил і можливостей на пізнання навколишньої дійсності, її художньо-образне осмислення, а також освоєння за законами краси.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок напрямку. Отже, узагальнюючи вищевикладене, відзначимо, що з урахуванням процесів модернізації вищої мистецької освіти та нових тенденцій у професійній підготовці здобувачів нами визначено такі методологічні підходи до формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти засобами хореографічного мистецтва: системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, аксіологічний. Визначені методологічні підходи

уможливають відбір найбільш вагомих педагогічних принципів, ефективних умов та методів формування художньо-естетичного світосприйняття, художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти в їх фаховій проекції, з чим і пов'язуємо перспективи подальших наукових розвідок.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Агрикова О., & Джуринський П. Системний підхід у формуванні особистості фахівця з фізичної культури. У *Trends in the development of modern scientific thought* 2020. С. 411-413. International Science Group. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/X-Conference-23-26-VancouverCanada-Book.pdf>
2. Бутенко В. Г. Основні підходи до організації художньої освіти учнівської молоді. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград, 2000. Вип. 24. С. 3-10.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997.
4. Отич О. М. Методологічні принципи наукового дослідження. *Вісник Чернівецького державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2020. Вип. 76. С. 41-43.
5. Туленков М. В., Лобанова А. С., & Яремчук С. С. Системний аналіз у соціології. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 2023. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7076>
6. Хоменко Л. В. Формування мотивації до музично-викладацької діяльності студентів педагогічних коледжів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ :НАПН України, 2019.
7. Філософський словник соціальних термінів. Заг. ред. В. П. Андрушенка. Київ-Харків : «Корвін», 2005.
8. Черкасов В.Ф. Методологічні підходи в сегменті формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2023. Вип. 62. С. 66-76.

REFERENCES

1. Ahrikova, O., & Dzhurynskyi, P. (2020). Systemnyi pidkhd u formuvanni osobystosti fakhivtsia z fizychnoi kultury [A systematic approach in the formation of the personality of a physical culture specialist]. U *Trends in the development of modern scientific thought*. S. 411-413. International Science Group. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/X-Conference-23-26-VancouverCanada-Book.pdf> [in Ukrainian]
2. Butenko, V. H. (2000). Osnovni pidkhody do orhanizatsii khudozhnoi osvity uchnivskoi molodi [Basic

approaches to the organization of artistic education of schoolchildren]. *Naukovi zapysky*. Seria: Pedahohichni nauky. Kirovohrad. Vyp. 24. 3-10 [in Ukrainian]

3. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Lybid. [in Ukrainian]
4. Otych, O. M. (2010). *Metodolohichni pryntsyipy naukovoho doslidzhennia* [Methodological principles of scientific research]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Seria: Pedahohichni nauky, (76). 41-43. [in Ukrainian]
5. Tulenkov, M. V., Lobanova, A. S., & Yaremchuk, S. S. (2023). *Systemnyi analiz u sotsiologii* [System analysis in sociology]. *Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yuriiia Fedkovyicha*. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7076> [in Ukrainian].
6. Khomenko, L. V. (2019). *Formuvannia motyvatsii do muzychno-vykladatskoi diialnosti studentiv pedahohichnykh koledzhiv* [Formation of motivation for music-teaching activities of students of pedagogical colleges]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07. Kyiv : NAPN Ukrainy. [in Ukrainian]
7. *Filosofskyi slovnyk sotsialnykh terminiv* [Philosophical dictionary of social terms]. (2005). Zah. red. V. P. Andrushchenka. Kyiv-Kharkiv : «Korvin». [in Ukrainian]
8. Cherkasov, V.F. (2023). *Metodolohichni pidkhody v sehmentii formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv khoreohrafii* [Methodological approaches in the segment of formation of professional competence of future teachers of choreography]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty*. Vyp. 62. 66-76. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧЖАН Ч'єн – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: формування художньо-естетичних потреб здобувачів вищої освіти засобами хореографічного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZHANG Chien – a third (educational-scientific) level of higher education with a specialty of 011 Educational and Pedagogical Sciences at Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: formation of artistic and aesthetic needs of students of higher education by means of choreographic art.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2024 р.

УДК 78.071.1; 78.087.681; 373.51

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-338-342

КАРАСЬ Ганна Василівна –

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри методики музичного виховання та диригування
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1440-7461>
e-mail: hanna.karas@pnu.edu.ua

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА МУЗИКА ІВАНА ФІЦАЛОВИЧА ДЛЯ УЧНІВ ЯК ОСНОВА ДУХОВНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ (НА ВІДЗНАЧЕННЯ 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КОМПОЗИТОРА)

Розглядається вокально-хорова музика івано-франківського композитора і педагога Івана Фіцаловича (1924–2018) для дітей в контексті відзначення 100-річчя від дня його народження. Мета дослідження – проаналізувати вокально-хорові твори композитора для дітей як основу їхнього духовно-патріотичного виховання. Джерельною базою для аналізу слугує збірка Івана Фіцаловича «Ми орлята з гір Карпатських», яка вийшла друком напередодні ювілею. Серед методів дослідження заявленої проблеми кілька. Аксиологічний – застосований для розуміння важливості розвитку навиків спільного виконання хорових творів та визначення ціннісних орієнтирів у педагогічній практиці крізь призму традицій виховання підростаючого